

Sak til Landsmøte

Nr: (ikke tildelt)

Saksbehandler:
Fylkesstyret i Viken/Dag Werner Larsen

Dato: 20.04.2023

Dok. nr. DM:

VIDEREFØRING AV SATSING INNEN PSYKISK HELSE, RUS OG AVHENGIGHET

Fylkesstyret i Viken anbefaler landsmøtet å fatte følgende vedtak til innsatsområdene for landsmøteperioden 2023-2027:

- Norsk Sykepleierforbund viderefører satsingen innen fagområdet psykisk helse, rus og avhengighet i landsmøteperioden 2023-2027.
- Det settes av nødvendige ressurser til å videreføre arbeidet som er påbegynt i landsmøteperioden 2019-2023.

Historikk:

Til landsmøtet 2019 fremmet fylkesstyret i Buskerud sak om en økt satsning på NSF sitt arbeid innen psykisk helse, rus og avhengighet (se vedlegg 3). Saken inneholdt blant annet forslag om tilskuddsmidler og frikjøp av leder for faggruppa for sykepleiere innen psykisk helse og rus (SPoR).

Saken resulterte i en satsning som ga blant annet:

- Prosjektleder i 100% stilling for prosjekt innen psykisk helse og rus
- Midler til drift av prosjekt innen psykisk helse og rus

SPoR fremmet som en direkte oppfølging av landsmøtesaken en egen sak til forbundsstyret om frikjøp av leder av SPoR. I november 2021 vedtok forbundsstyret frikjøp av leder av SPoR for perioden 2022-2023

Denne satsingen og frikjøp av leder har styrket NSF sitt bidrag inn i fagfeltet og økt medlemsaktivitet. Der hvor de somatiske fagfeltene er delt inn flere faggrupper, dekker SPoR hele feltet av psykisk helse, rus og avhengighet. Fra psykose til spiseforstyrrelser, depresjons til tvangslidelser, spilleavhengighet til legemiddelassistert rehabilitering. Dette er områder hvor sykepleierkompetansen er svært viktig og hvor vi har mange medlemmer. Prosjektet har allerede hatt god effekt, men med en videreføring ønsker vi å kunne øke rekrutteringen til organisasjonen ytterligere, samt dekke et behov for synlighet og medvirkning fra NSF på fagfeltet.

NORSK SYKEPLEIERFORBUND

Telefon 02409
www.nsf.no

Org.nr: NO 960 893 506 MVA
Fakturaadresse: faktura@nsf.no

Bakgrunn for saken:

Samfunnsutviklingen de siste årene viser en betydelig økning av behovet for tjenester- og sterkere fagmiljø innen psykisk helse, rus og avhengighet. Flere pasienter har et sammensatt og komplekst sykdomsbilde og det øker med somatiske problemstillinger i psykisk helsevern. Uten sykepleiekompetanse til stede får ikke disse pasientene en forsvarlig og helhetlig behandling.

Ifølge SSB (Statistisk sentralbyrå) er om lag 22 prosent av de ansatte som jobber innen psykisk helsevern uten helse- og sosialfaglig utdanning. I arbeidet med minskende ressurser og ansvar- og oppgavedeling i helsesektoren trenger vi tydelig politikk og faglig innspill som særskilt retter seg mot fagfeltet innen psykisk helse og rus. Det er viktig at NSF er påkoblet og bidrar med sykepleierperspektivet i utviklingen av denne tjenesten.

Det er ventet økt oppmerksomhet mot dette fagområdet i tiden fremover. Blant annet er opptrappingsplanen innen psykisk helse varslet lagt frem av regjeringen i løpet av juni 2023. Forebygging- og behandlingsreformen innen rusfeltet kommer i løpet av høsten 2023.

Satsningen denne landsmøteperioden og påfølgende frikjøp av faggruppelider fra 2022, har gitt en tydeligere profilering og muliggjort en involvering i både høringsprosesser og utvalg. Som eksempel har leder av SPoR representert både i ressurs- og arbeidsgrupper i PSSN (Nordisk samarbeid) og ICN (International council of nurses). På nasjonalt plan har leder blant annet vært viktig i innspill til helsepersonellkomisjonen. Faggruppelideren sitter nå i arbeidsutvalget til Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), som ser nærmere på en sterkere tematisert organisering innen psykisk helse og rus.

Frikjøp av leder i SPoR har vært en nøkkelbrikke i arbeidet med å få etablert en sykepleiemaster innen psykisk helse, rus og avhengighet. Leder for SPoR sitter i programgruppen til kunnskapsdepartementet i arbeidet med RETHOS III. Arbeidet med å etablere denne masterutdanning er nå i gang for fullt og videre frikjøp av leder i SPoR vil styrke dette arbeidet.

I denne landsmøteperioden har medlemsantallet i SPoR økt, og innmeldingene tredoblet seg i 2022 sammenlignet med tidligere år. Det har vært økning i lokale faggrupper, blant annet i Viken. De økte ressursene i faggruppa har bl.a. bedret muligheten for samarbeid med fylkene. Det er vårt inntrykk at hele organisasjonen har nytte av dette, da vi fortsatt har forbedringspotensial når det kommer til synlighet innen fagfeltet psykisk helse, rus og avhengighet. Det er også et stort rekrutteringspotensial blant de sykepleierne som jobber innen fagområdet.

Aktuelt:

På vegne av faggruppen for sykepleiere og spesialsykepleier i psykisk helse og rus (SPoR) har det blitt sendt inn et forslag på sak til NSF Viken. Saken er behandlet i fylkesstyret 14.04.23

Fylkesstyret i Viken har behandlet forslaget fra SPoR (vedlegg 1.). Det ble gjort et annet vedtak i fylkesstyret enn opprinnelig innsendt fra SPoR. Etter dialog med saksinnsender har styret i spor valgt å trekke sitt opprinnelige forslag til fordel for vedtak gjort i NSF viken sitt fylkesstyre.

Fylkesstyret i Viken fattet følgende vedtak:

Norsk Sykepleierforbund Viken utarbeider sak til landsmøtet 2023 om å videreføre satsningen innen fagområdet psykisk helse, rus og avhengighet.

Fylkesstyret i Viken støtter hovedtrekkene i innsendte sak fra Spor og oversender følgende forslag til vedtak til landsmøtet.

Forslag til fagsaker/innsatsområder:

- Norsk Sykepleierforbund viderefører satsingen innen fagområdet psykisk helse, rus og avhengighet i landsmøteperioden 2023-2027.
- Det settes av nødvendige ressurser til å videreføre arbeidet som er påbegynt i landsmøteperioden 2019-2023.

Har saken konsekvenser for våre vedtekter?

Nei.

Har saken økonomiske konsekvenser?

Ja. Saken fordrer at det blir satt av midler videre til satsingen av psykisk helse, rus og avhengighet. De konkrete prioriteringene i budsjettet vedtas av forbundsstyret.

Vedlegg:

1. Sak fra SPoR om videreføring av NSF sin satsing innen psykisk helse, rus og avhengighet.

Sak fra SPoR om videreføring av NSF sin satsing innen psykisk helse, rus og avhengighet.

Sak til Landsmøte   Nr: 1/2023

Saksbehandler:
XXXX

Dato:
Dokumentnr DM:

Sak til LM 2023 fra NSF Viken, Faggruppen SPoR, NSF Vestfold & Telemark, NSF XXX, NSF XXX Fortsatt satsing innen psykisk helse, rus og avhengighet

Hensikt:

NSFs satsing de siste årene innen psykisk helse, rus og avhengighet: med prosjektet som en direkte følge av LM-SAK -16 2019 og forbundsstyrevedtak 46/2021 høsten 2021 om frikjøp av leder av NSFs Faggruppe innen psykisk helse og rus viser resultater som bør følges opp over en lenger periode enn denne to årige satsingen.

NSF trenger en fortsettelse av og en forsterket satsing på området psykisk helse, rus og avhengighet. Med denne saken vil vi bidra til følgende:

- Bygge en tydeligere sykepleieidentitet innen fagområdet
- Være en tydelig aktør og synliggjøre sykepleiernes bidrag, også utvikle sykepleiernes selvstendige rolle
- Påvirke at utdanning både på bachelor-nivå, men ikke minst på masternivå realiseres iht NSFs politikk og forskrift fastsatt av kunnskapsdepartementet
- Påvirke politiske beslutninger slik at tilbud innen psykisk helse, rus og avhengighet samsvarer med sykepleiernes verdigrunnlag og faglige ståsted
- Utvikle og bygge videre på sentrale relasjoner innen fagfeltet, naturlige samarbeidspartnere er pasienter/brukere og pårørende i tillegg til samarbeidende helseprofesjoner.
- Øke andel av medlemmer til NSF innen psykisk helse, rus og avhengighet, beholde medlemmer og tilby et faglig spennende fellesskap. NSF og NSF-SPoR er et naturlig valg for sykepleiere innen psykisk helse og rus.

Bakgrunn for saken:

Psykisk helse og rus har vært en del av NSFs strategiske områder de siste landsmøteperioder, spesielt siste periode har vi sett en positiv utvikling innen fagområdet. Uten en slik satsing som beskrevet i denne saken er det en stor risiko for at NSF mister det momentum som er bygget opp de siste 2 årene, og at prioriteringen siste år viser at med utspring i fagmiljøet (faggruppa) gir andre viktige resultater enn kun NSF-interne prosjekter. Her har vi fortsatt et sterkt potensiale for å ta enda mer plass, per nå er det kun 100 % frikjøp leder ut 2023.

Dette vil kunne etablere og posisjonere oss som sykepleiere/spesialsykepleiere og eksperter i et fagfelt som stadig er under press, og som er politisk prioritert. Opptappingsplanen for psykisk helse kommer våren 2023, og forebygging og behandlingsreformen for rusfeltet er varslet høst 2023. Dette er to store planer vi MÅ følge med på, med erfaringer og kunnskap vi som forbund og spesialsykepleiere representerer. Helsepersonellkommisjonens NOU «tid for handling» nevnes ikke spesialsykepleiere eller sykepleiekompetansen som en del av løsningen for fremtidens behov i disse tjenestene, her er det andre profesjoner som pekes på. Dette står i sterk paradoks til internasjonale utviklingstrekk hvor spesialsykepleiere er en langt mer sentral del av tjenestetilbudet, med selvstendige roller og ansvar.

15. mars 2022 ble ny master i sykepleie innen psykisk helse, rus og avhengighet fastsatt av KD, som en oppfølging av nasjonal helse- og sykehusplan 2022 - 2023. Bakgrunnen var at denne kompetansen er sterkt etterspurt av tjenestene jf kartlegging av kompetansebehov gjort av helsedirektoratet i 2016. Tjenestene har etterspurt utdanningen, hvor de ser at utdanningen vil kunne svare opp behov i tjenesten. En kartlegging vi gjennomførte høsten 2022 viser at ingen universitet/høgskoler tilbyr studiet fra høsten 2023, av 13 som har svart, har flere planer om å tilby utdanningen fra høsten 2024. Flere universitet/høgskoler melder om manglende og uklare finansieringsmuligheter for å kunne bygge opp et fagmiljø som kan tilfredsstillende kravet i forskriften og derved tilby utdanningen.

Kompetansen vil bidra til bedre helse, levekår og lengre liv for mennesker med psykiske lidelser eller rusmiddelproblemer, i tillegg bidra til bedre kvalitet og mindre bruk av tjenester for mennesker som dør 20 år tidligere enn resten av befolkningen. Spesialsykepleiere innen psykisk helse, rus og avhengighet skal bidra til å gi adekvat helsehjelp som kan styrke pasientens og brukerens iboende livsmuligheter samt gi avansert sykepleie til mennesker med både akutte og langvarige plager og lidelser relatert til psykisk helse, rus og avhengighet. Spesialistkompetansen skal omfattende klinisk vurderings-, beslutnings- og handlingskompetanse, både i spesialisthelsetjenesten, de kommunale helse- og omsorgstjenestene og andre relevante tilbud. Det vil være både samfunnsøkonomisk og bærekraftig å satse på denne spesialistkompetansen i sykepleie. Et av de sterkeste midlene for å motvirke sosial ulikhet i helse, er å tilgjengeliggjøre denne kompetansen for hele befolkningen i vårt landstakte land. Sykepleiere med en slik spesialkompetanse vil bidra til bedre tjenester og bedre ressursbruk både i kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Det vil være både samfunnsøkonomisk og bærekraftig å satse på denne spesialistkompetansen i sykepleie. Det vil derfor være avgjørende at ambisjonene om å utvikle denne kompetansen realiseres.

NSFs faggruppe innen psykisk helse og rus (SPoR) ønsker å fortsette å mobilisere fagmiljøet nettopp for å synliggjøre sykepleiernes bidrag innen psykisk helse og rustjenestene. De siste års samfunnsutvikling viser en betydelig økning av behov for tjenestene og fokus på helseperspektivet, som synes nedtonet, noe som får tydelige konsekvenser for de det gjelder og deres pårørende. Flere og flere pasienter har sammensatte og komplekse sykdomsbilde, det er mer somatiske problemstillinger i psykisk helsevern, og uten sykepleiekompetansen tilstede så får heller ikke pasientene forsvarlig behandling. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) er om lag 22 prosent av de ansatte som jobber innen psykisk helsevern for voksne uten helse- og sosialfaglig utdanning. Innen Psykisk helsevern for barn og unge er andelen litt høyere, 24 prosent. Konsekvensen av dette er økende somatisk sykdomsutvikling i den aktuelle gruppen og mindre fokus på grunnleggende behov, dekning av dem og samspillet mellom dem og de konsekvenser dette har for helse. Mange sliter også med sin fysiske helse, vi mener at sykepleiere har et eget ansvar for dette og at vår tilstedeværelse er svært viktig. Dette vil utgjøre stor forskjell for brukerne våre. Vi har et uttalt ønske om å styrke sykepleiefokus, spesielt med tanke på holdninger og en helhetlig tilnærming til mennesker innen psykisk helse og rus. Utvikling av fortsatt gode tjenester forutsetter en tydelig tilstedeværelse av sykepleiere i fagområdene og engasjement fra organisasjonens side. Fagområdet beveger seg i et tverrfaglig spenn, både når det gjelder yrkesutøvelse og arenaer, derfor er tydeligheten på faget svært viktig. Det skjer mye innen fagfeltene, ulike høringer, lovendringer, pasientforløp og store endringer i tjenestene – fra

døgn til poliklinisk virksomhet – utvikling av medikamentfrie behandlingstilbud og ikke minst ønske om langt mindre bruk av tvang. Vi har en stor tro på at vårt bidrag inn i den tverrfaglige ramme er særlig viktig for den enkelte som motta tjenestene, og som strever i livet.

Vi mener at i en tid hvor psykisk helse, rus og avhengighet har stort press på seg og det er mange aktører på banen, er det sentralt at vi sykepleiere er der. Sykepleiere har lange tradisjoner innenfor dette fagfeltet, innen ledelse, utdanning og utvikling og vi vet at vårt faglige bidrag utgjør en forskjell for pasientene og brukerne i deres daglige liv. Vårt særskilte etiske ansvar både samfunnsmessig, men også individrettet, ovenfor mennesker i sårbare situasjoner er stort, og avgjørende for å tilgjengeliggjøre god helsehjelp til mennesker som ikke nødvendigvis roper høyest i vårt samfunn. Sykepleiere innen psykisk helse, rus og avhengighet innehar høy kompetanse, mange med master, phd og professorer, noe som fordrer et tydelig fagmiljø hvor pasientene fortjener en tydelig sykepleier, som først og fremst jobber for dem og ikke som andres medhjelpere.

NSF har en lavere andel medlemmer innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling enn ved somatisk sykehus, men med en jevn tilvekst de siste årene, en av den viktigste medlemsfordelen i NSF er et sterkt fagmiljø.

Faggruppen blir ofte brukt som høringsinstans eller til representasjon både nasjonalt og internasjonalt i ulike arbeidsgrupper innen fagområdet, noe som fordrer rammebetingelser. For å fortsette å kunne bygge en tydeligere sykepleieidentitet innen psykisk helse, rus og avhengighet er NSF i behov av et styrket fagmiljø, SPoR er en naturlig samlende organisasjon for å realisere dette, derfor mener vi at som forbund må vi bli en enda tydeligere aktør når beslutninger omkring tjenestene gjøres, der det i dag er andre profesjoner som definerer og setter dagsorden.

Saksbehandlers vurdering:

NSF Viken støtter saken.

Forslag til vedtak:

- Landsmøtet forplikter seg til en videreført satsing innen feltet psykisk helse rus og avhengighet i neste landsmøteperiode, gjennom blant annet:
  - 100% frikjøp av leder i NSF's faggruppe innen psykisk helse og rus
  - 50% frikjøp av nestleder i NSF's faggruppe innen psykisk helse og rus
  - 100 % faglig/administrativ ressurs tilknyttet satsingen
  - 1 000000 i årlige driftsmidler for å sikre målrettede aktiviteter

Med vennlig hilsen

og Espen Gade Rolland
Fylkesleder NSF / Leder Faggruppen SPoR